

The article deals with semantics and structure of evaluative phraseological units in Ukrainian. The above mentioned phraseological units represent evaluative concepts that constitute the Ukrainian language values system. As the conceptual analysis of the evaluative phraseological units presupposes their description as a system of concepts, it brings into the open the principles of the semantic organization of phraseological units, which verbalize the values of the corresponding language community. The cognitive mechanisms of value notions nomination in the Ukrainian linguistic model of the world by means of phraseology have been determined.

Key words: evaluative phraseological meaning, evaluative model of the world, conceptual sphere, concept, phraseological nomination.

Надійшла до редакції 1 грудня 2009 року.

Галина Осіпчук

ББК 81.411.1 – 7 + 83.3 (4 Укр) 6

УДК 81.161.2 ' 42 + 81.161.2 ' 38

СЕМАНТИЧНИЙ РІВЕНЬ КОРЕФЕРЕНТНИХ ЗАСОБІВ У ТВОРАХ МАРІЇ МАТІОС

Досліджено семантику засобів кореферентності у системі художнього ідіолекту Марії Матіос. Вжиті автором кореферентні і кореферентні ряди розділено на групи за змістом та проаналізовано вживання повторних найменувань у публіцистиці і художніх творах письменниці. Стаття продовжує цикл публікацій з вивчення стилістики української мови.

Ключові слова: кореферентні, кореферентний ряд, повторне найменування, семантика, ідіолект письменника.

У сучасній лінгвістиці кореферентність як мовознавча категорія є важливим об'єктом наукових досліджень. Будь-який об'єкт (предмет, ситуація, подія та ін.) реальної чи вигаданої дійсності, що стає домінуючим у створенні тексту та забезпечує його інформаційне розгортання, може репрезентуватися по-різному – залежно від типу тексту, його змістового обсягу, ідіолекту автора або мовців, їх когнітивної бази. Функцію вербального представлення об'єкта дійсності виконують різного типу мовні одиниці, часто кореферентні – референційно тотожні номінації, які, вказуючи на спільний референт, уточнюють, доповнюють, підтверджують, заперечують чи звужують інформацію про нього.

Виникнення проблеми кореферентності пов'язують із філософсько-логічними аргументаціями явища тотожності знаків, а згодом і висловлювань (С. Кріпке [Кріпке 1982], У. Куайн [Куайн 1982] та Г. Фреге [Фреге 1977]).

Теоретичні основи кореферентності базуються на активному розвитку теорії референції, що закладена, насамперед, у зарубіжній лінгвістиці, зокрема у працях П. Адамця [Адамець 1985] та Д. Вайса [Вайс 1985]. Вперше кореферентність як самостійна лінгвістична категорія була предметом ґрунтовного аналізу у дослідженнях Б. Палека [Палек 1978].

Семантико-синтаксичний, функціональний та комунікативно-прагматичний підходи в інтерпретації кореферентності запропонували Н. Арутюнова [Арутюнова 1982], В. Гак [Гак 1998], О. Падучева [Падучева 1986], О. Фатєєва [Фатєєва 1985], О. Чехов [Чехов 1980], які значно поглибили лінгвістичну сутність названої категорії.

На сучасному етапі мовознавчих досліджень кореферентність кваліфікують як: перехресне ототожнення – крос-ідентифікацію [Чорна 1988]; принцип, який забезпечує заміщення початкової номінації наступною [Голубева 1990]; один із засобів утворення когезії та забезпечення структурної організації тексту [Островський 2001]. Крім того, ученими проаналізовано ментальні знакові процеси в комунікації з позиції кореферентності рефлексивних предикатів [Кім 1995].

Однак проблема кореферентності у лінгвістиці ще не знайшла належного висвітлення, оскільки вона характеризується неоднозначністю інтерпретацій та різноаспектністю, що необхідно враховувати при її вивченні.

В україністиці кореферентність залишається малодослідженою проблемою. Безпосереднім предметом розгляду став тільки окремих (синтаксичний) її аспект у монографії Н. Гуйванюк “Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць” [Гуйванюк 1999]. Кореферентність у сучасному українському текстотворенні досліджувала Л. Куриляк [Куриляк 2004].

Таким чином, актуальність теми полягає в необхідності комплексного дослідження кореферентних співвіднесень номінативних одиниць тексту художніх та публіцистичних творів, що сприятиме розв'язанню проблеми, присвяченої засобам кореферентності у системі художнього ідіолекту Марії Матіос, яка ще не була предметом спеціального розгляду. Це вимагає вирішення наступних завдань: проаналізувати повторні найменування у творах письменниці, з'ясувати їх функціонально-стилістичне навантаження та виділити групи кореферентів за семантикою.

Необхідно відзначити, що використання повторних найменувань загальнономовного ресурсу та авторських новотворів є важливою ознакою художньої мови Марії Матіос. На основі цих номінацій-корелативів будуються корелативні ряди. Оскільки розвиток мови перебуває у постійному русі, то наповнення таких рядів відбувається постійно.

Найпоширенішим повторним найменуванням у будь-якому творі є власна назва. З розвитком сюжету поступово збільшується об'єм інформації про героїв і, водночас, кількість вжитих корелативних засобів, використаних автором для вторинної номінації персонажа. Власні назви функціонують у ролі основного домінування референта. Вони не тільки називають об'єкт, але й вводять його у поліструктурне семантично-функціональне поле поняттєвих співвіднесенень референційно тотожних одиниць. У творах Марії Матіос власні назви, що функціонують як засоби корелативності, охоплюють наступні найменування:

– повторна номінація за прізвиськом чи ім'ям: *Пристав був до солодкої Дарусі жити Іван Цвичок – чудний та дурнуватий* [Матіос 2007б: 35] // *Ніхто в Черемошнім не знав з впевненістю, коли й де Йванові пуп рубали...* [Матіос 2007б: 35] // *Мало хто коли чує, як Цвичок говорить, але вже як скаже... то краще й не зачіпати* [Матіос 2007б: 35] // *Йде автобус на Вижницю: Іван сидить на задньому сидінні...* [Матіос 2007б: 35]; *Михайло Плащук з малої дитини – круглий сирота* [Матіос 2007в: 84] // *...Але до жєнячки Михайло був дуже гречним і порядним парубком* [Матіос 2007в: 84-85];

– повторна номінація за приналежністю до певного роду: *...Петруня закриває із середини хату на засув* [Матіос 2007: 94] // *...заплакала вперше молода Варварчучка не від жалю до себе, а від жалю до своєї непосильної праці* [Матіос 2007: 101]; *А Дмитрик – майже дитина* [Матіос 2007: 101] // *...Де колов дрова наймолодший Чєв'юків хлопець...* [Матіос 2007: 101];

– повторна номінація за приналежністю до певної родини за материним прізвиськом чи ім'ям: *Маріїн син Славко якось-то напився так, що виніс із стайні підсвинка...* [Матіос 2007а: 7] // *Аж тут звідкись, ніби йшов за нею назирці, явився Маріїн Славко* [Матіос 2007а: 11];

– повторна номінація за приналежністю до певної території або родини за батьковим прізвиськом чи прізвиськом: *Хлопець був черемошнянський* [Матіос 2007в: 157] // *Юрка Огронника син* [Матіос 2007в: 157] // *...Іван, на псевдо Яструб* [Матіос 2007в: 157] // *А Іван відтоді удень був господарем у лісі...* [Матіос 2007в: 158];

– повторна номінація за займаною державною посадою: *Якщо чатовий, чоловіий, страж і гетьман (за посадою) Українського Слова оперує такими крематорійними інвективами для Українського Президента...// ...Тикав" спершу кандидатів в президенти, а далі – уже й Президентів Ющенку...* [Матіос 2009: 4];

– повторна номінація за певними характеристиками зовнішності людини: *...А не тоді, коли він бореться із Жінкою з косою* [Матіос 2009: 4]. Крім того, зміна назв героїв зумовлена відповідною авторською характеристикою, пов'язана з психологічною домінантою, розкриттям особистісних зовнішніх чи внутрішніх характеристик, наприклад: *...Чи то заспівала, чи запитала Чєв'ючку Крива Качка, зненацька перервавши її ліниве думання* [Матіос 2007г: 33] // *Василина з несподіванки й злості ледь стрималася, щоб не назвати свою тезку Качкою* [Матіос 2007г: 34] // *Проте назвала її так, як замолоду називають в селі кожну Васюту – Цютка* [Матіос 2007г: 34] // *В селі знали: від народження кривоного Василина, якій, не криючись, прізвиськувалися Кривою Качкою, володіє чимось більшим, ніж простим ворожбитством* [Матіос 2007г: 34];

– повторне найменування діячів-сучасників: *Позавчора неперевершений...Володимир Яворівський з усіх „брехунців" України...* [Матіос 2009: 4] // *Якщо чатовий, чоловіий, страж і гетьман (за посадою) Українського Слова оперує такими крематорійними інвективами для Українського Президента...* [Матіос 2009: 4];

– повторна номінація на позначення нечистої сили: *...На хуторі Трав'яному Онуфрійчукова москалиця (що би ви собі думали?) не менше не більше – лише висиділа Того (щєзла би сама згадка про нього!)...* [Матіос 2008а: 10] // *Ну, Того самого – щєзника* [Матіос 2008а: 10] // *Бо що вечорами робити дівці, як не Його під пахвою сорок діб вигрівати?!* [Матіос 2008а: 10];

– повторна власна назва з пестливим забарвленням: *...А може, й просить Матронка голосом, схожим на шелест ласиці в сні...* [Матіос 2007в: 80] // *„Дорогі мої набутливі гості, дивіться на Михайлове чудо..."* [Матіос 2007в: 85];

– корелатив-власна назва за місцем розташування об'єкта, пов'язана з прізвиськами людей: *А тут, на цвинтарі, тато розумів Дарусю і розказував їй, розказував* [Матіос 2007а: 31] // *І навіть не висповідється перед тим, як буде збиратися поза Йорчиху* [Матіос 2007а: 32].

Варіативність у назвах дійових осіб творів Марії Матіос зумовлена глибиною проникнення у сутність дії і вчинків героїв, аспектною змалювання внутрішньопсихологічних та соціальних характеристик персонажів.

Засоби корелативності допомагають дізнатися про якісь певні особливості та ознаки, що характеризують дійову особу чи будь-який об'єкт розповіді. За допомогою повторних найменувань відбувається нашарування художнього образу.

Крім власних назв, у ролі корелативів виступають різні видозміни назв персонажа, змалювання його особливостей та рис характеру, інші повторні найменування, що дають змогу глибше зрозуміти і проникнути у внутрішній світ героя.

Розділ IV. ФУНКЦІОНАЛЬНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ І ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Повторне найменування у художньому тексті функціонально більш навантажене, ніж у будь-якому іншому: воно забезпечує композиційну та стильову єдність і є одним із основних засобів створення емоційної атмосфери твору. Кореперент набуває семантичної ємності, багатоплановості, збагачує зміст додатковими значеннями, багатоплановістю, новими асоціативними нашаруваннями.

Проаналізувавши використані у творах письменниці засоби кореперенції, виділимо такі групи за значенням:

– повторні номінації персонажа за статтю: *Перші дні Маріца ліниво нудилася, далі – нестерпно тужила* [Матіос 2008: 9] // *І тоді жінка несамовито хрестилася: від страху, що збожеволіє на radoцях* [Матіос 2008: 9]; *...Якогось ранку Катря у двір до Рибачуків не зайшла, а тільки пальцем покликакла Маріцу до хвіртки* [Матіос 2008: 27] // *Дівчина, втираючись, неохоче йшла за нею...* [Матіос 2008: 27]; *...І зовсім юна дівчина, можна сказати, майже дівчинка* [Матіос 2008: 157] // *Дівчина, видно, була сторонська, бо ніхто її не впізнав* [Матіос 2008: 159].

Вивчення назв спорідненості і свояцтва, як один із способів вираження мовного явища кореперентності, є актуальним із погляду історичної лексикології.

Як відомо, між людьми існує спорідненість, за допомогою якої виражаються взаємовідносини між особами, які за своїм походженням зв'язані кровно. Крім того, є некровне споріднення, або свояцтво, що визначає зв'язки між особами, які перебувають у стосунках свояцтва внаслідок одруження чоловіка і жінки, не зв'язаних кровно, і які за походженням належать до різних родин:

– повторні номінації на позначення родинних, суспільних стосунків: *...Гаврило вже двічі обійшов столи із гостями* [Матіос 2007: 88] // *Батько молодої підходить до столу, за яким сидять молоді* [Матіос 2007: 91] // *А старший весільний батько знову наливає по вінця* [Матіос 2007: 91]; *Одокія, а по-домашньому Доця, – вінчана жінка старшого Чев'юкового сина Павла...* [Матіос 2007г: 9] // *Свекруха не дуже святкувала першу невістку* [Матіос 2007г: 9];

– повторні номінації персонажа за соціальним статусом: *„А то мені солodka Даруся дала...”* [Матіос 2007а: 4] // *„Вона, сирота, носила викопане коріння по селу, як дитину”* [Матіос 2007а: 4];

– повторні номінації персонажа за певним походженням: *...А тільки найперше охрестила дівчинку ... Севериною* [Матіос 2008а: 6] // *...Дехто із більш милостивих та м'якосердих пробував пом'якшити ім'я невинного байстряги, називаючи його поза очі русачкою* [Матіос 2008а: 7] // *Але назвисько москалиця прилипло до дитини не згіри, ніж би його навмисне смолили віхтем...* [Матіос 2008а: 7] // *Байстриця* [Матіос 2008а: 46].

Найбільш продуктивними в ідіостилі Марії Матіос є номінації персонажа за зовнішньохарактеристичними, внутрішньохарактеристичними ознаками. Різні повторні найменування однієї і тієї ж дійової особи підкреслюють певну ознаку та особливість. Перше враження про будь-яку людину нам допомагає створити її зовнішність. Цю особливість людської психіки використовує у своїй творчості і Марія Матіос. Кореперентні ряди можуть вказувати на особливості зросту героя: *Маленька жінка знічується, ніби встидається якоїсь потаємної думки...* [Матіос 2007в: 81] // *Чи то стидно, чи боязко, чи жаль такої дрібної жінки, в якій і в пасусі не дуже густо і яку під собою роздушити було б легко...* [Матіос 2007в: 91] // *Так вони її дотанцювали той божевільний танець – лише удвох: молодий, що дістав головою мало не до неба, і молода – всім свої невагомим тільцем вросла в його збите від постійної роботи, пружне чоловіче тіло...* [Матіос 2007в: 86] // *І як ота малослівна жердка – Михайло – дотепер обходиться з нею* [Матіос 2007в: 91]; на позначення елементів одягу: *„Чи не знаєте ви, дівче, де тут у вас живе ксьондз?”* [Матіос 2007а: 17] // *„Той, що високий чорний капелюх носить?” – допитувався Славко* [Матіос 2007а: 18].

При розгортанні сюжету твору на основі вторинної номінації подаються додаткові характеристики персонажів, подій і явищ. Як уже згадувалося, за допомогою вжитих автором кореперентів у читача поступово збільшується об'єм інформації про героя, дійову особу: *Той, кого в тирсовій Рівні називали Німим, був Олекса Говдя по метриці* [Матіос 2007г: 45] // *Німий міг на відстані зачути запах пожежі...* [Матіос 2007г: 46] // *А отоді перестали, бо Німий уже гнав оленя у засідку* [Матіос 2007г: 47];

Окрему групу становлять кореперенти, які вказують на певну професію героя: *...Знаєте, як „тестують” сучасні „даїшники” водіїв на українських дорогах?* [Матіос 2009: 4] // *„Чи знаєте ви українських письменників? – питає мого сина на житомирській трасі „дозорець”?* [Матіос 2009: 4]. Такий спосіб зображення персонажів сприяє саркастично-іронічному сприйняттю персонажів.

Непересічність героїв Марії Матіос підсилена прийомами контрастності та антитезності. У контрастному зіставленні письменниці зображує сучасність, для цього використовуючи наступні засоби кореперенції:

– повторні номінації на позначення виду діяльності героя: *27 березня обабіч шеренг і попереду йшли вожаки-наглядачі* [Матіос 2009: 4] // *У своїй псевдолюбві до народу „лідери” втратили нюх* [Матіос 2009: 4] // *Збіднілу у своїй масі організовану публіку зустрічали партійні лідери в режимі прет-а-порте: костюми з усіх Парижів із Міланами разом узяті* [Матіос 2009: 4];

– повторні номінації на позначення роду занять: *Маринька – свята душа* [Матіос 2007г: 33] // *Але ходить Маринка-черниця по світу зі складеними до молитви долонями – нікому жити не заважає* [Матіос 2007г: 33].

Автор вносить свої корективи у загальноприйняте значення професії, вкладаючи і особисте ставлення, наприклад: *І що цим небезпечним чи тривожним опікуються знаючі і відповідальні „обліковці”* [Матіос 2009: 4] // *Їх ще називають державниками* [Матіос 2009: 4] // *А народ на цьому тлі – як гусак, із витягнутою шиєю в очікуванні чергових благ, пільг і брехливих обіцянок від цих же „кайдашів”* [Матіос 2009: 4];

– повторні номінації на позначення найменувань людей: *...Я йшла Хрещатиком, коли 27 березня нестрункі шеренги „протестуючих” під прапорами Партії регіонів з усіх боків центру столиці мляво просувалися в бік Майдану* [Матіос 2009: 4] // *Ці люди – триста разів обдурені всіма і завжди – скидалися на заручників* [Матіос 2009: 4] // *Бо цей підручний, використовуваний, як презерватив, матеріал під іменем електорат ось-ось спровадить шулерів-політиків до їхнього останнього місця – політичного бабиного яру* [Матіос 2009: 4];

– кореференти на визначення місця проживання особи чи відсутність постійного місця проживання: *Я бездомна жінка* [Матіос 2005: 61] // *Бомж* [Матіос 2005: 61];

– повторні номінації на позначення відчуттів, абстрактних понять, зокрема фізичного стану персонажа: *Даруся два дні не виходила з хати – так її боліла голова, що не могла дивитися навіть у стелю...* [Матіос 2007а: 8] // *...Лише шугас гострий нестерпний ніж попід тім'я...* [Матіос 2007а: 8] // *Нема її сили терпіти той безконечний біль* [Матіос 2007а: 8] // *Так було кожного разу, як звалював біль* [Матіос 2007а: 9] // *...Ось і тепер стоїть Даруся у холодній купелі осені – і бореться із цвяхами, забитими в голову чийсь важким, безсердечним молотом* [Матіос 2007а: 11] // *Та минає якийсь час – чорне залізо болю остаточно осідає на дно ріки...* [Матіос 2007а: 12] // *...І Даруся знову чує в собі силу, забрану з голови розпеченим залізом болю, коло воно вилазить, здається, навіть крізь вуха і шкіру* [Матіос 2007а: 13] // *...А вже чула, як тонкі жалючі п'явки впиваються в тім'я, ніби просвердлюють його* [Матіос 2007а: 32] // *...Чи сиділа з Марією під стіною на лавці – і залізні обручі спадали з неї, як листя з дерева, і робилося їй якось легко-легко* [Матіос 2007б: 44];

– повторні номінації на найменування за місцем походження певного явища: *Так вони й дотанцювали той божевільний танець – лише удвох: молодий, що дістав головою мало не до неба, і молода – всім своїм невагомим тільцем вросла в його збите від постійної роботи, пружне чоловіче тіло...* [Матіос 2007в: 86] // *Після несамовитої, буйної, як п'яний чоловік, і безконечної, як похоронні голосіння, гуцулки, здатної витрусити душу”...* [Матіос 2007в: 87];

– повторні номінації на позначення будівель: *...То була навіть не стайня, а стаєнка-зруб, із маленьким, ніби в'язничним вікном, укрита драпкою* [Матіос 2008а: 17] // *Дивне Северинене житло, попри всю свою непридатність для проживання людини, мало одну безсумнівну перевагу...* [Матіос 2008а: 17];

– повторні номінації-діалектизми: *Яблуні вже не можуть добре родити* [Матіос 2007а: 14] // *...Та й іде у свій золотий садочок, саджений іще татовими руками, між грушки і яблїньки* [Матіос 2007а: 14]; *Газда Дмитро, завалений ліжниками й килимами мало не під стелю, також іще обертався на різьбленому ліжку під протилежною стіною...* [Матіос 2008а: 13] // *Із сусідньої кімнати хутко вбіг господар у підштанках...* [Матіос 2008а: 14];

– кореференти-міфологеми: *Не інакше, як щезник помагає...* [Матіос 2008а: 10] // *Певно, що таки виплодила дідька!* [Матіос 2008а: 10] // *Усе віддала тому гонимарникові* [Матіос 2008а: 10] // *Знала, хто в житті з рогатим парується – вмиратиме тяжче ніж від задухи* [Матіос 2008а: 20] // *Тут нечистий дух аж на двох кутах товктися може* [Матіос 2008а: 22];

– кореференти – найменування особистих почуттів кохання власне героями: *Я намагалася звести прорахунки з життям – так мені допекла моя пристрасть* [Матіос 2005: 41] // *Ця мара-переслідувачка* [Матіос 2005: 41] // *Цей безжалісний кіллер зі зброєю повільної і невидимої – як радіація – дії* [Матіос 2005: 41];

– кореференти на позначення людського щастя: *З дзеркала на мене дивилася щаслива жінка з великими сяючими очима й розчепіреними долонями прикривала виповнений живіт* [Матіос 2005: 46] // *Жінка із децю дурнуватою посмішкою, притаманною навіженим та ідіотам, довго вдивлялася в дзеркало, поглажуючи живіт...* [Матіос 2005: 46];

– кореференти на найменування людей власне героями творів: *Сьогодні я мало не вбила сусідку* [Матіос 2005: 45] // *Ця гадюка на двох ногах через паркан додивилася, як я вранці зривала огірки до сніданку* [Матіос 2005: 45] // *А сьогодні кобра в жовтих шортах просичала через огорожу...* [Матіос 2005: 45] // *Якби ця підпарканна гадина знала, що вона зачепила, на які мозолі наступила, вона краще, мабуть, вдавилася б...* [Матіос 2005: 45];

У творах Марії Матіос досить часто вживаються кореференти з пестливими відгінками: *А солодка Даруся сидить у квітнику між айстрами, у трьох кроках від Марії з Василюю...* [Матіос 2007а: 5] // *А Даруся не дурна – вона солодка* [Матіос 2007а: 5] // *„Чудо ти моє солодке...”*, – тато поцілував Дарусю у тім'ячко [Матіос 2007а: 5]; з переносним значенням та негативним забарвленням: *„У тебе є чоловік, а я...”* [Матіос 2007: 106] // *Чи прийде той звір із великої бойні, чи ні – її голова не болить* [Матіос 2007: 106] // *І мені байдуже, що з мною зробить той нелюд* [Матіос 2007: 109].

Дослідження героїв творів Марії Матіос можливе тільки через розгляд особливостей внутрішнього стану особистостей в усіх його складностях та неповторностях, що відбуваються у тісному взаємозв'язку з зовнішніми обставинами (соціальними взаєминами), які ж, у свою чергу, значно впливають на життя людини.

За результатами цього дослідження головною характеристикою засобів кореференції є безпосередня їх сполучуваність у вузькому контексті з іншими мовними засобами в межах художнього тексту.

Вивчення семантики повторних найменувань дає змогу стверджувати, що кореферентні засоби виступають носіями інформації про специфіку художньої моделі світу автора. Кореференти мають здатність характеризувати мовну манеру та стиль автора. З іншого боку, вони пов'язані із загальними особливостями організації мови і відображають національну стилістичну норму конкретної мови. Тому є необхідність у майбутньому дослідження інших аспектів кореферентності у творах письменниці, зокрема синтаксичного.

Індивідуальна мовна картина світу Марії Матіос позначена вживанням значної кількості кореферентних засобів, що дає можливість письменниці вносити додаткові відтінки семантики у змалювання своїх героїв, предметів, подій, явищ природи, зміщувати смислові акценти контекстів, що звучать достатньо ново й оригінально та надають творам особливої значущості, створюють їх глибину і перспективу. Аналіз художніх та публіцистичних творів Марії Матіос беззаперечно свідчить про народність витоків стилістики письменниці. Її творчість базується на національній культурі. Знання історичних надбань предків переплітається у творах митця з дослідженнями сучасного розвитку українського народу.

Література

Арутюнова 1982: Арутюнова, Н. Д. Лингвистические проблемы референции [Текст] / Н. Д. Арутюнова // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Радуга, 1982. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – С. 5 - 40. – Бібліогр.: с. 40.

Адамец 1985: Адамец, П. К вопросу о выражении референциальной соотнесенности в чешском и русском языках [Текст] / П.Адамец // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 15. Современная зарубежная русистика. – С. 487 - 497. – Бібліогр.: с. 497.

Вайс 1985: Вайс, Д. Высказывания тождества в русском языке: опыт их ограничения от высказываний других типов [Текст] / Д. Вайс // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1985. – Вып. 15. Современная зарубежная русистика. – С. 434 - 463. – Бібліогр.: с. 463.

Гак 1998: Гак, В. Г. Повторная номинация на уровне предложения [Текст] / В. Г. Гак // Языковые преобразования. – М.: Школа „Языки русской культуры”, 1998. – С. 545- 554. – Бібліогр.: с. 555 - 557.

Голубева 1990: Голубева, Н.А. Замещение – способ выражения синтагматических отношений вторичных номинаций (на материале отсылочных причастий немецкого языка) [Текст] / Н.А.Голубева // Проблемы нормы и вариативности в реализации высказывания: Межвуз. сб. науч. трудов. – Горький: ГППИЯ им. Н.А.Добролюбова, 1990. – С. 52-60. – Бібліогр.: с. 60.

Гуйванюк 1999: Гуйванюк, Н. В. Формально-семантические сопоставления в системе синтаксических единиц [Текст] / Н.В.Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с. – Бібліогр.: с. 301 - 333. – ISBN 966-568-188-5.

Кім 1995: Кім, И.Е. Модус-диктумная кореферентность и ее выражение в современном русском языке [Текст]: автореф. дис. ... канд. филолог. наук: 10.02.01 / Екатеринбургский ин-тут. – Екатеринбург, 1995. – 19 с.

Кріпке 1982: Крипке, С. Тождество и необходимость [Текст] / С. Крипке // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Радуга, 1982. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – С. 340 - 367. – Бібліогр.: с. 367.

Куайн 1982: Куайн, У. О. Референция и модальность [Текст] / У. О. Куан // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Радуга, 1982. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – С. 87 - 108. – Бібліогр.: с. 108.

Куриляк 2004: Куриляк, Л. П. Кореферентність у сучасному українському текстотворенні [Текст]: автореф. дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.01 – Прикарпатський ун-тет імені В. Стефаніка. – Івано-Франківськ, 2004. – 24 с.

Матіос 2007: Матіос, М. Будьте здорові, тату [Текст] / М. Матіос // Майже ніколи не навпаки. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2007. – С. 77 - 126. – 10 000 прим. – ISBN 978-966-441-029 - 5.

Матіос 2007а: Матіос, М. Даруся: драма щоденна [Текст] / М. Матіос // Солодка Даруся. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2007. – С. 3 - 32. – ISBN 978-966-441-032 - 5.

Матіос 2007б: Матіос, М. Іван Цвичок: драма попередня [Текст] / М. Матіос // Солодка Даруся. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2007. – С. 33 - 78. – ISBN 978-966-441-032 - 5.

Матіос 2008: Матіос, М. Мама Маріца – дружина Христофора Колумба [Текст] / М. Матіос. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2008. – 48 с. – 25 000 прим. – ISBN 978-966-441-095 - 0.

Матіос 2007в: Матіос, М. Михайлове чудо: драма найголовніша [Текст] / М. Матіос // Солодка Даруся. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2007. – С. 79 - 185. – ISBN 978-966-441-032 - 5.

Матіос 2008а: Матіос, М. Москалиця [Текст] / М. Матіос. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2008. – 63 с. – 25 000 прим. – ISBN 978-966-441-095 - 0.

Матіос 2009: Матіос, М. Хранителі держави! Де ви? З ким ви?! [Текст] / М. Матіос // Україна молода. – 02.04.2009. – № 60. – С. 4-5.

Матіос 2007г: Матіос, М. Чотири – як рідні – брати [Текст] / М. Матіос // Майже ніколи не навпаки. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2007. – С. 7 - 76. – 10 000 прим. – ISBN 978-966-441-029 - 5.

Матиос 2005: Матиос, М. Щоденник страченої: психологічна розвідка [Текст] / М.Матиос. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2005. – 192 с. – ISBN 966-8522-45 - 1.

Островський 2001: Островский, О.Л. К вопросу о кореференции как одном из способов структурной организации текста [Текст] / О.Островский // Лингвистические исследования к 75-летию В.Г.Гака. – Дубна: Феникс +, 2001. – С.117-128. – Бібліогр.: С. 128.

Падучева 1986: Падучева, Е. В. О референции языковых выражений с непередметным значением [Текст] / Е.В.Падучева // Научно-техническая информация. Информационные системы и процессы. – Сер. 2. – №1. – М.: ВИНТИ, 1986. – С. 23-31. – Бібліогр.: С. 31.

Палек 1978: Палек, Б. Кросс-референция: к вопросу о гиперсинтаксисе [Текст] / Б.Палек // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – Вып. 8. Лингвистика текста. – С.243 - 255. – Бібліогр.: С. 255.

Фатеева 1985: Фатеева, О.Д. Переименование в лингвистике текста (на материале текстов английской художественной литературы) [Текст]: автореф. дис. ...филолог.наук: 10.02.04. – Московский педагогический ин-тут. – Москва, 1985. – 16 с.

Фреге 1977: Фреге, Г. Смысл и денотат [Текст] / Г.Фреге // Семиотика и информатика. – М.: ВИНТИ, 1977. – Вып. 8. – С. 181-210. – Бібліогр.: С. 210.

Чехов 1980: Чехов, А. Проблемы описания кореферентных и анафорических отношений в языке [Текст]: автореф. дис. ...филолог.наук: 10.02.21 – Московский ун-тет. – Москва, 1980. – 19 с.

Чорна 1988: Чорна, А.Г. Логическая структура интенциональных контекстов с анафорической номинацией [Текст] / А.Г.Чорна // Референция и проблемы текстообразования: Сборн. науч. трудов – М.: Наука, 1988. – С. 53 - 67. – Бібліогр.: С. 67.

Исследованы средства кореферентности в художественных сочинениях и публицистике Марии Матиос. Использованные автором кореференты и кореферентные ряды разделены на группы по смысловому значению, проанализировано их употребление в языке писателя. Статья продолжает цикл публикаций в направлении дальнейшего изучения особенностей стилистики украинского языка.

Ключевые слова: кореференты, кореферентный ряд, повторное наименование, смысловое значение, идиолект писателя.

The semantic ways of the correfference in the systeme of the belletristic idiolect of Maria Matios was studied. The correfferences and correfference raws used by the author were devided into three groups according to significance and using of the reputed names in the publications and belletristic works of this writer were analyzed. The article continues the cycle of publications with the study of Ukrainian language stylistic.

Keywords: correfferents, correfferente raw, reputed name, semantic, writer's idiolect.

Надійшла до редакції 25 січня 2010 року.

Ольга Присяжнюк

ББК Ш 141.4

УДК 811.161.2'373.72

СТРУКТУРНІ ОЗНАКИ НЕОЛОГІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У статті вивчається фразеологічна система української мови з погляду нових структурних ознак. У дослідженні представлено лінгвістичний та екстралінгвальний аналіз фразеологічних одиниць, дібраних із монологічного радіомовлення.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, структура, варіант фраземи, постмодерністичні риси, конотація, стилістичні ознаки.

Стаття присвячена дослідженню структурної динаміки фразеологізмів з погляду прагматико-культурологічного оновлення мовних засобів.

Актуальність пропонованої до розгляду проблеми визначається необхідністю вивчення структурної динаміки мови та дослідження мовної картини світу, оскільки саме національна фразеосистема, по-перше, найбільш об'єктивно висвітлює означені наукові напрямки, а по-друге, найкраще відбиває оновлення об'єктивної дійсності (див.: [Серебренников 1988]).

Сьогодні дослідження фразеологічних одиниць (далі ФО) у мовленнєвому потоці та процеси змінності мови є предметом інтересу таких відомих українських науковців, як С.Я.Єрмоленко, В.М.Білоноженко, В.Д.Ужченко, І.О.Голубовська, В.І.Кононенко, Є.А.Карпіловська, О.О.Тараненко, Л.О.Ставицька, О.А.Стишов, Л.І.Шевченко та ін.

© Присяжнюк О.М., 2010